

Костянтин КОНДРАТЮК

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКЕ ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО (1992–2010)

Розкрито становлення і розвиток українсько-польського транскордонного співробітництва. Досліджено формування нормативно-правової бази двостороннього співробітництва й проаналізовано співпрацю України й Польщі в політичній, економічній, торгівельній, гуманітарній, культурно-освітній і туристичній сферах. Зазначено вигоди від такої співпраці для обох держав.

Ключові слова: Україна, Польща, транскордонне співробітництво.

Konstantyn KONDRATIUK

UKRAINE AND POLAND: TRANSBORDER COOPERATION IN 1992–2010

The article explores the establishment and development of the transborder cooperation between Poland and Ukraine. It examines the setting-up of the legal base of this cooperation and analyzes cooperation in the political, economic, humanitarian, trade, cultural, educational and tourism spheres. The article underlines the benefits this cooperation brings for both states.

Key words: Ukraine, Poland, transborder cooperation.

Один із пріоритетів зовнішньої політики України – це курс на європейську інтеграцію. Саме тому розвиток транскордонних зв'язків і співпраці для нашої держави набуває все більшого значення. Така співпраця в Європі має широкую географію та розвивається тривалий час. Багатовікова історія Європейського континенту – це історія трансформації державних кордонів. Але якщо раніше вони розділяли, то тепер навпаки, тенденція до об'єднання стирає міжнаціональні межі, відкриваючи цим нову епоху міждержавного співіснування.

Мета транскордонного співробітництва – максимальне залучення зовнішнього чинника для всебічного соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів, щоб запобігти перетворенню їх у відсталі периферійні провінції своїх держав. Таким шляхом здійснюється і вирівнювання рівнів регіонального розвитку прикордонних внутрішніх територій країн.

Становлення правової системи українсько-польської економічної співпраці розпочалося на базі Договору між Україною і Польщею про добросусідство, дружні

відносини і співробітництво від 18 травня 1992 р. У документі, зокрема, зазначалося, що обидві держави сприятимуть встановленню й розвитку безпосередніх зв'язків та співпраці між регіонами, адміністративно-територіальними одиницями та містами України і Республіки Польща. Особлива увага приділятиметься прикордонному співробітництву¹.

Наступним кроком у процесі формування нормативно-правової основи українсько-польської транскордонної співпраці стало підписання 24 травня 1993 р. Урядом України й Урядом Республіки Польща Угоди про міжрегіональне співробітництво, в якій обидві сторони висловили готовність підтримувати таку співпрацю і всіляко сприяти економічному та суспільному прогресу своїх регіонів, особливо прикордонних. Найбільш перспективними сферами в економічній співпраці були визначені: будівництво та облаштування територій, транспорт, комунальне господарство, промисловість, торгівля, сільське господарство. Для її здійснення регіональним органам державної адміністрації та органам місцевого самоврядування Угода надавала право укладати договори із зазначених питань, особливо це стосувалося договорів щодо поставок або надання послуг, а також створення спільних підприємств, товариств, асоціацій та фондів².

На основі цих документів розпочалася реальна співпраця в економічній і гуманітарній сферах між окремими українськими та польськими містами, районами й повітами. У грудні 1994 р. міська рада м. Перемишля схвалила договір про співпрацю зі Львовом, а в червні 1995 р. було підписано цей договір. У 1997 р. укладено угоду про співробітництво між Перемишлем і Кам'янцем-Подільськом у сферах культури, освіти, спорту, самоврядування й економічної діяльності³. Співпрацюють також між собою міста: Луганськ та Люблін, Львів та Краків. За інформацією обласних держадміністрацій, співпраця міст реалізується ефективніше в конкретних проектах через створення спільних підприємств, взаємного відкриття торгових домів, культурних та інших заходів тощо, що можна пояснити більшим досвідом співпраці міст-побратимів.

Водночас почали розвиватися контакти між прикордонними повітами та районами. Результатом такої співпраці між Устрицьким повітом і Старосамбірським районом у 1994 р. стало відкриття залізничного переходу Кросценко–Смільниця, а в червні 1998 р. було підписано протокол про співпрацю між гміною в Устриках Нижніх і Старосамбірською районною радою⁴. До 1999 р. між областями України та воєводствами Республіки Польща було підписано 68 угод і договорів щодо міжрегіонального співробітництва⁵. Тільки в 1997 р. Договір про співпрацю підписали

¹ Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 43. – С. 10.

² Ковач Л. Українсько-польське транскордонне співробітництво: тенденції та проблеми розвитку / Л. Ковач // Наукові записки / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса. – Київ, 2007. – Вип. 36. – С. 230–231.

³ Кресло А. Польсько-українські стосунки й образ України у польській пресі (1994–2003) / А. Кресло. – Львів, 2005. – С. 91.

⁴ Gaseta Bieszczadska. – 1998. – 26 czerwca.

⁵ Польща–Європа–Україна: Польща у Європейському Союзі: шанс чи загроза для польсько-української співпраці. – Кросно, 2000. – С. 86.

Сумська і Дніпропетровська області з Жешувським воєводством, Тернопільська область з Цехановським воєводством⁶.

Підписання цих документів засвідчило той факт, що поодинокі контакти між регіональними органами державної адміністрації обох країн замінені організованим та тривалим співробітництвом.

Як приклад співпраці на місцевому рівні можна навести початок реалізації проекту “Підтримка суспільно-економічних трансформацій на прикордонних територіях Польщі й України” (липень 2002). Концепцію цього проекту розробив економічний факультет Жешувського університету. Партнерами з польського боку були воєводський центр рільничого порадиництва в Богухові й Товариство підтримання перемін у польському рільництві, Клуб інтеграції із сільською Європою в Жешуві, а з українського – Львівський аграрний університет. Проект схвалила організація RAUCI (Ініціатива співпраці: Польща–Америка–Україна), яка його й фінансувала. У рамках проекту були заплановані лабораторії-майстерні для вивчення багатофункціонального розвитку сільських районів, активізації суспільства на користь місцевого розвитку, агро-бізнесу і транскордонної співпраці⁷.

Ще одним прикладом тісної співпраці стала програма “Польща – Україна: разом дійдемо до мети”, яку фінансувала RAUCI. З польської сторони цей проект реалізовував Центр підприємництва (м. Сандомир), а з української – фундація “Єдність” (м. Чернігів). Мета програми – активізація місцевого самоврядування у п’яти вибраних районах Чернігівської області⁸.

Під час співпраці формуються громадські організації для підтримки місцевих підприємців. Так, Люблінський фонд розвитку підтримує бізнес-контакти між польськими й українськими підприємцями. Як результат – понад 50 % від 3,12 млн доларів, інвестованих у 2001–2002 рр. у Волинську область, припадає на компанії сусіднього Люблінського воєводства. Спільні зусилля обох сторін дозволили значно розширити мережу прикордонних переходів, зокрема, будівництво транспортного мосту через річку Західний Буг, під’їзні дороги в районі українсько-польського кордону тощо⁹.

У Жешуві 3 червня 2002 р. відбулася зустріч прем’єрів Польщі й України. Вони взяли участь у сьомому засіданні польсько-української економічної комісії у справах економічної співпраці та торгівлі. Прем’єр Польщі Міллер у виступі наголосив, що після приєднання до Європейського Союзу Польща стане ще привабливішим економічним партнером для України. Він запевнив, що вона підтримає прагнення України здобути статус асоційованого члена Європейського Союзу. На цій зустрічі було наведено дані, що дотеперішній торговельний оборот сягає 1,4 млрд доларів щороку. З огляду на обсяг цього обороту з Польщею Україна посіла дев’яте місце.

⁶ Галицькі контракти. – 1997. – № 9. – С. 35.

⁷ Super Nowosci. – 2002. – 27 lipca.

⁸ Там само. – 2 listopada.

⁹ Дзеркало тижня. – 2002. – № 39.

З Україною увійшли в кооперування 5,5 тис. польських фірм. Зростало також зацікавлення інвестиціями в Україну, які тоді сягнули близько 70 млн доларів¹⁰.

Бажання і готовність до взаємовигідного співробітництва виявляли й регіональні керівники обох країн. У вересні 2002 р. уперше на стику двох кордонів Польщі й України на перевалі в Бескидах було проведено “День добросусідства”. Відкриваючи зустріч, Підкарпатський воєвода Зд. Северський сказав: “Було б добре, щоб у сусідських контактах польсько-український кордон був лише лінією на карті. Ми зламали психологічний бар’єр, що дає змогу показати нашим українським сусідам, що ми не хочемо створювати жодного бар’єру навіть тоді, коли той кордон стане кордоном Європейського Союзу. Є сприятливі умови, щоб ці два слов’янські народи були близькими, співпрацювали і дружили”¹¹.

Транскордонне співробітництво сприяло зростанню обсягів торгівлі. За 2002 р. обсяги товарообігу підприємств Волинської області з Республікою Польща склали 42,8 млн доларів США (10% від зовнішньо-торговельного обороту області). Обсяги зовнішнього товарообігу за 2003 р. зросли на 44 % і склали 678 млн доларів США. Тенденція зростання обсягу торгівлі спостерігалася і в 2004 р. Це великою мірою стало можливим завдяки ефективному використанню потенціалу співпраці в межах Єврорегіону “Буг” з Польщею, Білорусією та Словаччиною, питома вага яких у загальному обсязі товарообігу в області становила відповідно – 7,2, 2,4 та 1,4 %. У Волинській області у 2003 р. зареєстровано 266 спільних підприємств, з яких співзасновниками є 114 юридичних та фізичних осіб Польщі.

Зовнішньо-торговельний оборот Івано-Франківської області з країнами Карпатського Єврорегіону за 2003 р. зріс у понад 1,8 раза порівняно з 2002 р. і склав 343,8 млн доларів США¹².

Важливим кроком у напрямку формування нормативно-правової бази українсько-польської співпраці стало прийняття 24 червня 2004 р. Закону України “Про транскордонне співробітництво”¹³. Цим Законом було врегульовано правові, організаційні та економічні питання розвитку транскордонного співробітництва, його фінансову та державну підтримку, дещо розширено повноваження органів місцевого самоврядування і місцевих органів виконавчої влади в цій сфері.

Після цього було ухвалено низку постанов Кабінету Міністрів України на найближчі 10 років. Головними напрямками транскордонного співробітництва визначено модернізацію і розвиток транскордонної мережі для збільшення її пропускної спроможності. Передбачено будівництво нових пунктів пропуску через державний кордон України. У планах уряду України були – розбудова виробничої та соціальної інфраструктури, розвиток інфраструктури бізнесу та туризму,

¹⁰ Super Nowosci. – 2002. – 4 czerwca.

¹¹ Там само. – 9 wczesnia.

¹² Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Н. Мікула. – Львів, 2004. – С. 201–202.

¹³ Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45.

впровадження спільної системи захисту довкілля, заохочення транскордонних заходів у сфері культури, освіти та навчання¹⁴.

Закон “Про транскордонне співробітництво”, постанови Уряду України надали нового імпульсу українсько-польській співпраці в різних сферах суспільного і економічного життя.

Значний розвиток одержала прикордонна інфраструктура. На початку 90-х років між Україною та Польщею було лише два пункти перепуску через кордон – залізничний Мостиська–Медика та автомобільний – Шегині–Медика. У 2004 р. цей кордон обслуговували вже 12 залізничних й автомобільних, а також повітряні пункти перепуску через кордон, і найближчим часом планувалося введення, принаймні, ще двох. Відкриття нових пунктів перепуску через кордон призвело до значної активізації життєдіяльності населення у прикордонних територіях, підвищення його життєвого рівня. Відкриття пропускного пункту Ягодин призвело до активізації розвитку всієї Волинської області, пропускного пункту Рава-Руська та Краковець Жовківського та Яворівського районів Львівської області.

У травні 2007 р. Сумську область з офіційним візитом відвідала делегація Республіки Польща. На прес-конференції відзначалося, що поле для спільної діяльності широке і перспективне. Передусім – це сільське господарство, переробка молока і м’яса, вирощування лікарських рослин, виробництво біодизеля, поглиблена переробка деревини¹⁵. У тому ж році в Ужгороді відбулася презентація проекту “Центр українсько-польських ініціатив”, а делегація Люблінського воєводства здійснила візит на Волинь¹⁶. Оцінюючи українсько-польські взаємовідносини, посол Польщі в Україні Я. Ключковський відзначав насамперед позитивну динаміку товарообігу, яка зросла у 2006 р. більше, як на 50 %. І це, зауважив він, не лише наш експорт до України – динаміка українського експорту в Польщу також непогана. Маємо близькі, зазначив Посол, зразкові контакти в політичному плані й хороші в економічному. Окрім розвитку традиційних та нових регіональних зв’язків, зазначив Я. Ключковський, потрібно заохочувати різні проекти співпраці на рівні громадських організацій і, насамперед, молоді. Контакти молодих громадян обох країн дуже важливі, отож на часі активізувати цю роботу¹⁷.

Встановленню міжнародних торгових контактів підприємств Львівської області з польськими партнерами значно сприяє участь у міжнародних виставках-ярмарках, що проводяться на територіях обох країн. Традиційними для прикордонних областей і воєводств стали міжнародні ярмарки-торги в Замостю, Кросно, Перемишлі, Любліні. Щороку на Львівщині проводиться до 15 міжнародних виставок, найактивнішими іноземними учасниками яких були польські фірми. Під час спеціалізованих виставок організуються науково-популярні семінари, на яких обмінюються науковою та комерційною інформацією. Найбільшою подією є щорічний Економічний форум із проблем розвитку прикордонного співробітництва.

¹⁴ Урядовий кур’єр. – 2007. – 18 травня.

¹⁵ Там само. – 22 травня.

¹⁶ Там само. – 20 лютого.

¹⁷ Там само.

Значного розвитку досягла співпраця у сфері туризму. Понад 100 львівських фірм забезпечують для жителів області культурні, ділові, наукові індивідуальні та групові поїздки в Республіку Польща.

Розвитку двосторонніх контактів сприяє також співпраця на рівні торгово-промислових палат. Так, Львівська регіональна торгово-промислова палата уклала угоду про співпрацю з колегами із Варшави, Кросно, Любліна, Замостя та Жешува. У рамках цих угод відбувається обмін комерційною інформацією, організовуються бізнес-тури українських та польських підприємств. На теренах області функціонує Польсько-українська будівельна палата¹⁸. І все-таки можливості регіонів України і Польщі в зовнішньоекономічній діяльності залишаються поки що незіставними. Якщо польські воєводства користуються значним ступенем свободи у прийнятті рішень, то в Україні основні питання економічної діяльності вирішуються в Києві. Отже, назріла нагальна потреба децентралізувати економічну систему і систему державного управління в Україні. Тільки тоді можна сподіватися на підвищення ефективності економічного співробітництва в рамках транскордонних відносин між нашими державами. Про це мовилося на міжнародній конференції “Стан законодавчого та нормативного забезпечення транскордонного співробітництва”, яка відбулася в Києві 9 квітня 2010 р. Виступаючи на конференції, голова комітету Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції Борис Тарасюк зазначив, що співпраця представників громадських організацій, органів місцевої і центральної влади, законодавчого органу покращить економічний стан прикордонних областей України. За його словами, головний недолік у розвитку транскордонної співпраці – це відсутність балансу повноважень між центральною та регіональними владами. Крім того, голова комітету наголосив на недосконалості законодавства, зокрема, відсутність єдиних нормативно-правових стандартів. Також немає системного вишколу фахівців, що є причиною браку досвіду в реалізації конкретних проєктів, недостатнього рівня інформаційного забезпечення та відсутності системного моніторингу й координації діяльності органів місцевого самоврядування¹⁹.

Потрібно також зазначити, що світова економічна криза негативно вплинула на динаміку економічних відносин обох країн. Обсяг товарообігу за десять місяців 2009 р. скоротився до 45,8 % від рівня 2008 р., до 2,71 млрд доларів. Зокрема, з України в Польщу експортовано товарів на суму 950 млн доларів, а імпорт в Україну становив 1,76 млрд доларів.

Натомість досить активно між країнами розвивалося інвестиційне співробітництво. Зокрема, польські інвестиції в Україну за 10 місяців 2009 р. зросли на 25 %, або на 150 млн доларів, і загалом становили 851,8 млн доларів США. Важливо, що польські підприємці не побоюлися в період кризи вкладати кошти в українську економіку. Це свідчить про те, що вони бачать перспективу започаткування чи розвитку бізнесу навіть у цей період²⁰.

¹⁸ Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Н. Мікула. – Львів, 2004. – С. 120–121.

¹⁹ Голос України. – 2010. – 9 квітня. – С. 3.

²⁰ Голос України. – 2009. – 30 грудня. – С. 25.

Упродовж 2009 р. інтенсивними залишалися політичні контакти офіційних Києва та Варшави. Відбулося шість зустрічей Президентів України і Польщі, три – на рівні Прем'єр-міністрів. Крім того, двічі зустрічалися голови парламентів, тричі – керівники органів національної безпеки обох країн, відбулося вісім зустрічей на рівні міністрів закордонних справ.

У 2009 р. укладено і забезпечено імплементацію Дорожньої карти українсько-польського співробітництва на 2009–2010 рр., започатковано “Київську ініціативу” – новий формат тристоронньої співпраці на рівні керівників органів національної безпеки України, Польщі та Білорусі. Вдосконалено роботу Постійної україно-польської конференції з питань європейської інтеграції, розгорнуто співпрацю з реалізації проекту “Східного партнерства”²¹.

Надзвичайно цінним є насичений багатосторонній діалог між польським й українським суспільствами в науковій та культурно-освітній сферах. Завдяки цьому тисячі українців щодня перебувають у Польщі і навпаки. Як зазначав Надзвичайний і Повноважний посол Республіки Польща Марек Зюлковскі: “Україна зацікавлена і бажає ознайомитися із здобутками Польщі та польської культури, вивчати польську мову. Тисячі студентів з України одержали можливість навчатися в Польщі, а також отримувати різні стипендії. Ми, зі свого боку, – зазначав посол, – створюємо міцний ґрунт для представлення української культури в нашій країні. Прикладом тут може бути Центр сучасного мистецтва у Варшаві, що співпрацює з Центром сучасного мистецтва у Києві, а також діяльність центру театральних постановок “Гардженіце”²².

У цьому контексті можна навести й інші приклади. Так, у листопаді 2000 р. відбулося засідання Польсько-українського форуму в Києві, під час якого обговорювалося питання про створення Українсько-польського університету в Любліні²³. В Інституті філології при Київському національному університеті ім. Т. Шевченка 19 травня 2003 р. відкрито Польський центр, який займається освітньо-науковою роботою²⁴.

Упродовж 2003–2008 рр. історики Львівського національного університету імені Івана Франка і Жешувського університету спільно розробляли науковий проєкт “Багатокультурне історичне середовище Львова в ХІХ–ХХ століттях”. Під час співпраці проведено наукові конференції, опубліковано чотири томи статей, а також “Золоту книгу Львівської історіографії ХІХ і ХХ ст.”. Плідну наукову співпрацю з вищими навчальними закладами Польщі налагодили Дрогобицький державний педагогічний університет і Волинський національний університет ім. Лесі Українки. Львівський лісотехнічний університет у співпраці з університетом ім. М. Складовської-Кюрі в Любліні реалізує науково-дослідну програму “Розточчя”, присвячену всебічному вивченню природи й економічної діяльності у важливому районі Великого

²¹ Там само.

²² Віче. – 2003. – № 6. – С. 73–74.

²³ Митрофанова О. Польща як стратегічний партнер України / О. Митрофанова // Політичний менеджмент. – 2006. – № 6. – С. 156.

²⁴ Голос України. – 2003. – 20 травня.

Європейського вододілу. На розвиток національно-культурної самобутності спрямовано проекти “Замойщина і Волинь в минулому тисячолітті – наука, культура, мистецтво”, а також “Кресові твердині в обороні Європи”, який має на меті показати, як укріплення на прикордонних територіях сучасних України та Польщі захищали Європу від турецьких і татарських нападів²⁵.

Львівські медичні заклади співпрацюють із клініками, шпиталями, коледжами, інститутами та вищими школами Польщі, насамперед Варшави, Кракова та Любліна.

Для забезпечення польськомовних шкіл кваліфікованими кадрами налагоджено стажування вчителів у Польщі, здійснюється підготовка полоністів у національному університеті ім. І. Франка, у Дрогобицькому педуніверситеті.

У 2009 р. укладено угоду про навчання громадян України в Європейському колегіумі “Наталін” у Варшаві, реалізуються також численні програми стажування в рамках польської допомоги на розвиток. Завдяки участі в цих програмах у 2009 р. понад тисячу українських фахівців різних галузей пройшли стажування у Польщі²⁶.

Готовність до співпраці виявляли не тільки музейники, лікарі та вчителі, але й журналісти. У Перемишлі в листопаді 2002 р. відбулася конференція на тему: “Перспективи прикордонної співпраці польських і українських телерадіостанцій”. На конференції обговорювалися проблеми структури регіональних мас-медіа, аналізувалися найважливіші аспекти, що впливають на співпрацю. Йшлося також про специфіку функціонування регіональних інформаційних структур; способи фінансування, ринок, рекламу, перешкоди і обмеження у розвитку, конкуренцію з іншими виданнями та працю регіональних журналістів²⁷.

2004 р. став роком Польщі в Україні, а 2005 р. було офіційно визначено роком України в Польщі. Однією з головних цілей проведення цих заходів стала популяризація досягнень у сфері культури двох народів²⁸. Програма року України в Польщі, наприклад, розпочалася гала-концертом у Національній опері у Варшаві. У виконанні національного оркестру України та капели “Думка” прозвучали твори композиторів Лятошинського та Людкевича. У м. Валжбих польські глядачі побачили фотороботи на тему “Прекрасний Львів”. У Любліні та Варшаві сучасна українська музика була представлена оркестром “Леополіс” та хором “Глорія”. У Кракові та Перемишлі виступала з духовною музикою капела “Трембіта”. На Варшавській книжковій ярмарці було відкрито український стенд, а також виставку робіт українських випускників Краківської академії мистецтв під назвою “Український модерн”²⁹.

У грудні 2009 р. у Житомирі відбулися Дні польської культури, під час яких два концерти дав ансамбль пісні і танцю “Шльонськ”. Серед інших заходів,

²⁵ Людина і політика. – 2004. – № 3. – С. 24.

²⁶ Голос України. – 2009. – 30 грудня. – С. 25.

²⁷ Super Nowosci. – 2002. – 6 listopada.

²⁸ День. – 2005. – 17 березня.

²⁹ День. – 2005. – 12 квітня.

які привернули увагу житомирян, була виставка гобеленів польської художниці К. Стахурської-Бала. У Дні культури була і ділова частина. Під час зустрічі польських науковців із житомирськими колегами в національному агроекологічному університеті створено спільну агенцію, яка займатиметься проблемою відновлювальних джерел енергії³⁰.

Регіональна співпраця сприяє захисту довкілля. Тому створено міжнародний заповідник біосфери “Західне Полісся”, який внесено до списку ЮНЕСКО, розроблено проект з охорони поверхневих вод, що охоплює Волинську область, Люблінське воєводство і французький регіон Лотарінгію. Цей проект – чудовий приклад співпраці трьох країн³¹.

У листопаді 2003 р. Польща запровадила візи для громадян України у зв’язку з вимогами Європейського Союзу. При цьому польська сторона запевнила, що видача віз відбуватиметься швидко. В Україні, крім консульств у Києві, Львові та Харкові, відкрито ще нові – в Луцьку та Одесі. Громадяни України почали отримувати багаторазові візи за невелику плату. І все ж, введення візового режиму ускладнило в’їзд громадян України до Польщі. Проїзди до обласних центрів для отримання візи в консульських установах, здебільшого кількарізкові, характеризуються т. зв. ефектом “зношеного взуття” й нервовими перенапруженнями. А як наслідок – певне призупинення прикордонного руху. Саме тому одним із пріоритетів – розвиток транскордонного співробітництва й політика полегшення умов для прикордонного руху громадян.

У липні 2009 р. набула чинності угода про малий прикордонний рух між Україною і Польщею. Згідно з нею громадяни, які проживають у 30-кілометровій прикордонній смузі, мають право на перетин кордону за спрощеною процедурою. На 1 листопада 2009 р. до Генконсульств Польщі у Львові та Луцьку подано понад 15,4 тис. заяв від українців на отримання таких дозволів. На підставі цих заяв українцям уже видано понад 6,8 тис. документів³².

Виникають й інші проблемні ситуації. Так, у червні 2008 р. на західних кордонах України утворилися великі черги вантажних автомобілів, водії яких не могли потрапити з країн Євросоюзу в Україну. 2 червня 2008 р., зокрема, найбільші черги спостерігалися на пункті перетину Гребінне–Рава-Руська, де на польському боці простоювало понад 200 вантажівок. На думку фахівців, проблема черг на кордоні виникла через невідповідність кількості пунктів перетину кордону та їх інфраструктури з тим потоком транспортних засобів, який перетинає ці пункти. Поки Україна та Польща не почнуть спільно будувати нові пункти пропуску та розширювати інфраструктуру наявних, черги залишатимуться. Іншого шляху їх подолати не існує³³.

Розвитку українсько-польського добросусідства перешкоджали за давні образи й неприязнь, певні стереотипи, які сформувалися в часи збройного проти-

³⁰ Голос України. – 2009. – 30 грудня. – С. 25.

³¹ Людина і політика. – 2004. – № 3. – С. 23.

³² Голос України. – 2009. – 30 грудня. – С. 25.

³³ Високий замок. – 2008. – 3 червня.

борства 1918–1919 і 1939–1946 рр. Керівництво обох держав доклало чимало зусиль для внормування ситуації. Так, 11 липня 2003 р. Президент України Л. Кучма та Президент Польщі О. Квасневський вшанували пам'ять жертв Волинської трагедії 1943 р. При цьому наголошувалося на важливості поставити крапку на трагічних сторінках історії та спільно працювати заради майбутнього.

Сприяла українсько-польському порозумінню урочистість на Личаківському цвинтарі у Львові 25 червня 2005 р. Президенти В. Ющенко і О. Квасневський відкрили Меморіал воїнам Української Галицької армії (УГА) і Польські військові поховання. Відкриваючи Меморіал воїнам УГА, В. Ющенко заявив: “У нас достатньо гідності, щоб не переписувати трагічних сторінок історії і щоб робити з цієї історії правильні висновки. Головний з них: без вільної України немає вільної Польщі, без вільної Польщі немає вільної України”.

“Відкриття цвинтаря орлят – це здійснення бажання польських сердець, а також знак миру, єднання і дружби, що плине із сердець українських. Поляки і українці! Подаймо собі руки понад історією, понад могилами. Підемо у майбутнє разом!” – закликав О. Квасневський під час відкриття Польських військових поховань 1918–1919 рр.³⁴.

Ще однією проблемою і для польської, і для української влади було своєрідне ремесло, яким займалися на теренах Польщі особи з-за східного кордону. Йдеться про вимагання грошей від тих, хто прибув з України, тобто про рекетирство. Польські й українські правоохоронні органи тісно співпрацювали над вирішенням цієї проблеми.

Інший аспект злочинності, спрямований проти громадян України – це проблема молодих жінок, яких примушували займатись проституцією. Польська преса закликала владу до рішучих кроків, щоб запобігти такій діяльності³⁵.

Із наведеного матеріалу можна зробити висновок, що на сучасному етапі спостерігається значне пожвавлення контактів у прикордонних регіонах України та Польщі. Це результат багатьох чинників, і як наслідок – щораз більше людей перетинають кордон в обох напрямках, зникає за давнєна упередженість і взаємна недовіра. Головне ж – вигоду від добросусідства мають громадяни обох держав.

³⁴ Там само. – 2005. – 25–26 червня.

³⁵ Gazeta Wyborcza. – 1996. – 10 czerwca.